

Suzana Goldin

Glazbena škola Ivana Matetića – Ronjgova Pula, Hrvatska
suzana.zbor@gmail.com

KORELACIJA TEORIJSKIH GLAZBENIH SADRŽAJA U NASTAVI SOLFEGGIA

Sažetak

Namjera rada je opisati na koji se način provodi korelacija teorijskih glazbenih sadržaja u nastavi solfeggia. Obrađuje se nastavna jedinica dvodijelna pjesma s učenicima šestog razreda osnovne glazbene škole na jednom nastavnom satu. Korelativni pristup uključuje sadržaje sljedećih nastavnih predmeta: solfeggio, glazbene oblike, harmoniju i povijest glazbe. Sintezom sadržaja koji se međusobno isprepliću, ali i izvode samostalno, promatra se, analizira i zapisuje glazbeno djelo. Cilj rada može se sagledati kroz stručno-glazbenu dimenziju. Ona podrazumijeva stjecanje i primjenjivost znanja. U izvođenju nastavnog procesa korištene su dva metodička postupka od kojih jedan kao polaznu točku uključuje pjevanje, a drugi slušanje glazbenog djela. Korelativnim pristupom nastavnim sadržajima na nastavi solfeggia učenici su osvijestili kako od različitih segmenata pojedinih predmeta mogu stvoriti cjeloviti koncept puno širi i dublji nego iznesen tradicionalnim podučavanjem. Takvim se radom potaknula njihova motivacija za primjenu različitih aktivnosti i načina te otkrivanju rješenja.

Ključne riječi: korelacija, pjevanje, primjenjivost znanja, slušanje, solfeggio

Uvod

"Nemojte ograničavati svoju djecu na ono što ste vi naučili jer ona su rođena u drugačijem vremenu".

Židovska poslovice

Zadatak glazbene škole je omogućiti učenicima cjelovit glazbeni razvoj i stjecanje drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika kroz odgojno-obrazovni proces prema suvremenim metodičkim, pedagoškim i psihološkim spoznajama poštujući individualnost i osobnost svakog učenika. Osnovna glazbena škola predstavlja temelj za nastavak glazbenog obrazovanja na višim razinama tako već u osnovnoj glazbenoj školi na nastavi solfeggia dotičemo, osvješćujemo, usvajamo i razvijamo početne sadržaje teorijskih glazbenih predmeta srednje glazbene škole, pritom se u ovom radu misli na glazbene oblike, povijest glazbe i harmoniju.

U suvremenoj nastavi treba težiti povezivanju sadržaja sa stvarnim problemima i situacijama kako bi učenici stekli vještinu povezivanja i primjene znanja te se na taj način osamostalili u rješavanju problema i učenja. S obzirom na to da sadržaj i zadaća solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi ima zajedničkih sadržaja s ostalim teorijskim glazbenim predmetima kao što su harmonija, povijest glazbe i glazbeni oblici, nastavni sadržaji se mogu obrađivati integracijom sadržaja i povezivanjem teorijskih predmeta. Primjerice, na nastavi solfeggia u osnovnoj glazbenoj školi već se u prvom razredu intoniraju, slušaju, reproduciraju i teorijski obrađuju akordi: kvintakordi, sekstakordi, kvartsekstakordi, dominantni septakord i njegovi obrati. U šestom razredu obrađuje se mnogostranost kvintakorda i dominantnog septakorda te dijatonska modulacija. Iz navedenoga proizlazi da se također već u osnovnoj glazbenoj školi na nastavi solfeggia primjenjuju elementi koji su vezani uz predmet harmonija.

Jedno od područja zastupljeno u nastavi solfeggia je i slušanje glazbe. U nastavnom planu i programu (2006) zadan je niz elemenata i sadržaja koje učenici trebaju usvojiti. Slušajući glazbu, prepoznati pojmove u agogici, dinamici i tempu. Prepoznati zvuk različitih glazbala, odnosno različitih izvoditeljskih sastava. Prepoznati u glazbenoj literaturi malu glazbenu rečenicu, malu glazbenu periodu i sekvencu kao element razvoja skladbe. Osvijestiti najjednostavnije oblike iz svirane literature, dvodijelnu i trodijelnu pjesmu. Upoznati osnovne različitosti pojedinih glazbeno-stilskih razdoblja i njihovih glazbenih predstavnika. Slušati narodne i dječje popijevke te primjere iz glazbene literature.

Razvidno je da se već u osnovnoj glazbenoj školi na nastavi solfeggia spontano događa integracija sadržaja unutar istoga predmeta, korelacija s predmetima koji se u srednjoj glazbenoj školi nazivaju: harmonija, povijest glazbe i glazbeni oblici te njihova međusobna komparacija.

Teorijsko polazište

Korelacija u odgojno-obrazovnom procesu teži povezanosti više nastavnih sadržaja u harmoničnu cjelinu. Vidulin-Orbanić i Duraković (2012) ističu da je cilj povezivanja različitih nastavnih predmeta ili sadržaja steći opću sliku o nekom događaju, pojavi i području. Anić (1994) napominje da izraz korelacija označava povezanost u zajedničkom djelovanju, međuzavisnost i suodnos. Korelativni su odnosi u nastavi bitni jer učenicima omogućavaju shvaćanje uzajamnih zavisnosti, dubljih međusobnih odnosa i povezanosti svijeta u harmoničnu cjelinu (Dobrota i Kuršičević, 2003). Prava korelacija ne umanjuje vrijednost određenoga sadržaja na način da ga pojednostavljuje, već ga obogaćuje stvarnim zajedničkim znanjima (Vidulin-Orbanić i Duraković, 2012).

U odgojno-obrazovnom procesu suvremene nastave, korelacija i integracija imaju važnu ulogu i duboki smisao jer povezuje više rascjepkanih nastavnih sadržaja različitih predmeta u jednu povezanu i harmoničnu cjelinu što je bitno za učenike jer time shvaćaju međuodnose i cjelokupnu stvarnost što im omogućuje i olakšava učenje. Korelacijom učenici povezuju znanja, razvijaju specifične

vještine i navike čime nastava postaje usredotočena na učenika te prestaje biti usredotočena na sadržaj. U nastavnom procesu koji obuhvaća korelaciju sadržaja od učenika se zahtijevaju više razine usvajanja znanja kao što su sinteza i analiza sadržaja. Učenik će time moći stvarati veze među sadržajima, činjenicama i predmetima, donosit će zaključke na temelju različitih točaka gledišta i u cjelokupnom procesu razvijati kreativnost. Kroz integraciju i korelaciju učitelj unapređuje nastavni proces poticanjem učenika na iskustveno i aktivno učenje, na suradnju s učiteljem i drugim učenicima, na primjenu ranije naučenih sadržaja te na kraju potiče i razvijanje divergentnog mišljenja. „Zadace korelacijsko-integracijskog sustava jesu: razvijanje sposobnosti opažanja i otkrivanja raznolikog i drugačijeg pristupa temi, otkrivanje istih i različitih dijelova među prirodnim sadržajima, razvijanje kreativnosti i mašte, razvoj sposobnosti zaključivanja, uspoređivanja i kritičkog mišljenja te procjena stvaralačkih sposobnosti (Salopek, 2012).”

Korelacija u nastavi solfeggia: metodički postupci razrade nastavnog sata

Suvremeni način poučavanja između ostalog podrazumijeva raznolikost metoda i načina rada s učenicima. U nastavnom satu kojeg opisujemo korištena su dva metodička postupka koja integriraju sadržaje istog nastavnog predmeta i u širem kontekstu različitih nastavnih predmeta, to jest područja. U prvom metodičkom postupku proces pripreme započeo je upjevanjem te pjevanjem (obradom) tradicijske skladbe *Oj Jelena, Jelena*, nakon čega se pristupilo formalnoj i harmonijskoj analizi oblika. Potom je uslijedilo pisanje autodiktata. U drugom metodičkom postupku krenulo se od slušanja Georges Bizet: *Carmen*, *Habanera* iz I. čina (ulomak). Uslijedila je muzikološka analiza, zatim slušanje skladbe, a potom harmonijska i formalna analiza glazbenog djela.

Metodički postupak 1

U uvodnom dijelu nastavnog sata najprije se stekao uvid u cjelinu, a potom se krenulo na razradu manjih dijelova (slojeva). U uvodnom dijelu pridao se veliki značaj upjevanju jer priprema i nagovještava sve aktivnosti koje će kasnije uslijediti. Upjevanjem se pripremilo sve što se kasnije obrađivalo i što je bilo neophodno za (u ovom slučaju) harmonijske veze i funkcije akorada kao i za harmonijsku akordičku podlogu.

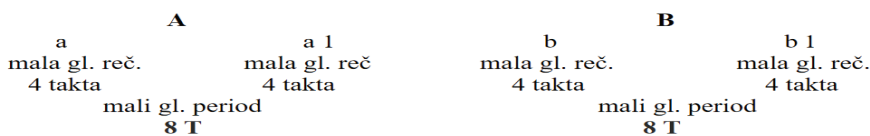
Upjevanje se odvijalo pomoću ljestvičnog modulatora D-dura u kojem se nalazi skladba *Oj Jelena, Jelena* (slika 1) radi osvještavanja i učvršćivanja tonaliteta s obzirom na to da se identifikacija tonova provodi isključivo u okviru tonaliteta prema stupnju i funkciji. Uslijedilo je ritamsko čitanje primjera (solmizacijom, parlatom). Kako bi se učvrstile harmonijske funkcije uslijedilo je pjevanje harmonijskih funkcija kvintakorada i obrata kvintakorada glavnih stupnjeva.

Oj Jelena, Jelena

Slika 1. Notni zapis pesme „Oj Jelena, Jelena”

U središnjem djelu sata kako bi se formalna analiza realizirala započelo se s obradom skladbe po notama nakon koje su učenici odgovorili na pitanja učiteljice: od kojih se oblikovnih elemenata sastoji A i B dio? A dio i B dio se sastoje se od dvije male glazbene rečenice od kojih svaka ima 4 takta te zajedno čine dva mala glazbena perioda. Na taj način se vrlo brzo obradila mala dvodijelna pjesma (Prilog 1).

Prilog 1. Shematski prikaz male dvodijelne pjesme „Oj Jelena, Jelena”

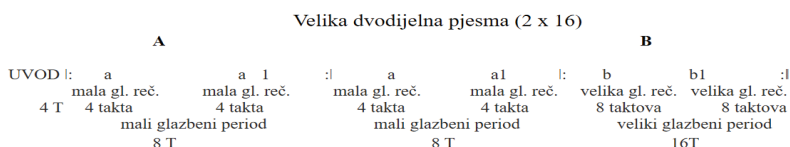
Paralelno se odvijala i harmonijska analiza. Oslanjajući se pritom na analitički metodu Heinricha Schenker. Harmonijskom analizom i intoniranjem harmonijskih funkcija razvija se harmonijski sluh koji se odvija kroz temeljnu obradu melodije koja je korištena za meloritamski autodiktat te osvještavanje, kroz slušnu percepciju i osvještavanjem harmonijskih akorada, kvintakorada i obrata kvintakorada glavnih stupnjeva. Učiteljica svira jednom skladbu u cijelosti, a potom svira dva puta svaku malu glazbenu rečenicu. Učenici imaju zadatak (u svoj nastavni listić) zapisati harmonijsku progresiju koju smo u uvodnom dijelu sata pjevali i zapisali na školsku ploču, a koja se sastoji od akorada glavnih stupnjeva.

Potom se skladba otpjevala još jednom solmizacijom da se potvrde harmonijska i formalna analiza oblika. Na samom kraju ovog nastavnog postupka uslijedilo je pisanje meloritamskog autodiktata. Obrada meloritamskog autodiktata realizirana je po principu postupnosti, autodiktat se pjevao dva puta u cijelosti.

Metodički postupak 2

U drugom metodičkom postupku uslijedila je obrada velike dvodijelne pjesme u Habaneri iz prvog čina opere „Karmen” Žorža Bizeta (Georges Bizet).

Prije samog slušanja iznesena je kratka biografija o skladatelju, glazbeno-stilskom razdoblju i operi Carmen. Skladbu učenici aktivno slušaju tri puta bez zaustavljanja s unaprijed postavljenim zadacima prije slušanja glazbe: naziv skladatelja, naziv skladbe, glazbeno-stilsko razdoblje, izvođački sastav, tempo, dinamika, ugođaj, oblik, tonalni i harmonijski plan (Prilog 2).

Prilog 2. Shematski prikaz velike dvodijelne pjesme Habanera iz opere *Karmen* Žorža Bizeta

Na kraju sata uslijedio je glazbeni kviz uz kojeg su učenici ponovili gradivo koje se obrađivalo na nastavnom satu. Zadaci za domaću zadaću bili su pronaći primjere dvodijelne pjesme (koji su obradili na satu instrumenta, zbora, glazbene kulture i sl.). Također učenike se potiče na skladanje te na praktičnu primjenu naučenog pa se tako učenicima zadao zadatak da napišu skladbu u obliku dvodijelne pjesme.

Prednosti korelacije i njezina perspektiva u nastavi solfeggia

“Um je poput padobrana – funkcionira jedino ako je otvoren.”

Albert Einstein

Učenici su ovakvim radom više motivirani na rad jer povezuju svoja prijašnja znanja i vještine prilikom rješavanja problema, bolje razumiju nastavne sadržaje te ih povezuju sa svakodnevnim životom. Cjelokupni nastavni proces je dinamičniji, učenici su vrlo aktivni te je izražena suradnja između učenika i učitelja.

Nastavni proces u kojem korelacijom povezujemo različite sadržaje učenici dobivaju činjenična znanja kroz pamćenje i razumijevanje nastavnog sadržaja, analizu, sintezu i stvaranje novih skladbi te postižu samostalnost i odgovornost u radu prije svega aktivnim muziciranjem što utječe na razvoj njihovog kreativnog

mišljenja kao krajnjeg produkta cijelog nastavnog procesa. Unutarglazbena korelacija pokazala je u autoričinoj praksi puno bolje rezultate učenika u zapisivanju diktata te čitanju s lista.

U odnosu na korištene metodičke postupke proizlazi da je korelacija sadržaja teorijskih glazbenih predmeta nešto što se spontano nadovezuje jedno na drugo, učenike ujedno motivira i potiče te im razvija kritičko i divergentno mišljenje. Učenike treba poticati na analizu glazbenih djela – prepoznavanje glazbenih sastavnica što će im pomoći u stvaranju sličnih ili novih obrazaca. Isto tako već od najranije dobi učenike treba pripremati i vježbati da od doživljaja idu prema harmonijskom mišljenju. Takva je nastave praktičnija i smislenija.

Zaključak

Odabirom ove teme pobliže su istražene mogućnosti povezivanja sadržaja unutar predmeta i među predmetima s naglaskom na povezivanje sadržaja solfeggia šestog razreda osnovne glazbene škole s elementima ostalih sadržaja teorijskih glazbenih predmetima srednje glazbene škole. Holističkim pristupom, promatranjem cjeline odnosno šireg konteksta isto se tako ušlo u manje cjeline koje su sve imale glazbeno značenje.

Ovim se radom pokazalo kako se i najjednostavnija skladba može od "jednodimenzionalnog" (pjevanja glavnog melodijskog materijala, skladba „Oj Jelena, Jelena”) do "višedimenzionalnog" (Žorž Bize Karmen, Habanera iz I. čina – ulomak) razumjeti kompozicijsku gradnju manjih i većih oblikovnih elemenata.

Nastava solfeggia vapi za transformacijom. Neophodna je veća primjenjivost znanja, veća povezanost i s instrumentom te druga vrlo važna stvar poticanje stvaralaštva u kojem se opet očituje primjenjivost svega naučenog. Iako je cilj u oba metodička postupka isti putevi su bili različiti, a na učiteljima je da učenike otvore kako bi učenici sami pronašli vlastiti put kojim će doći do cilja.

Literatura

- Dobrota, S. (2012). Korelacija u glazbenoj nastavi. *Tonovi*, 27(59), 18-23.
- Kazić, S. (2013). *Solfeggio: historija i praksa*. Sarajevo: Muzička akademija: Institut za muzikologiju.
- Kiš-Žuvela, S. (2013). Između zvuka, slike i riječi: mogućnosti interdisciplinarnoga pristupa nastavi teorijskih glazbenih predmeta. U: S. Vidulin-Orbanić (Ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3, Treći međunarodni simpozij glazbenih pedagoga* (427-439). Pula: Sveučilište J. Dobrile u Puli.
- Nastavni planovi i programi predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole* (2006). Zagreb: MZOŠ I HDGPP.
- Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole* (2008). Zagreb: MZOŠ I HDGPP.
- Poljak, V. (1991). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.

- Radica, D. i Leverić Špoljarić, N. (2013). Integracijski pristup glazbenog djelu. U: S. Vidulin-Orbanić (Ur.), *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 3, Treći međunarodni simpozij glazbenih pedagoga* (405-427). Pula: Sveučilište J. Dobrile u Puli.
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe, Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera, Pedagoški fakultet.
- Salopek, A. (2012). *Korelacija i integracija u razrednoj nastavi: primjeri dobre prakse*. Zagreb: Školska knjiga.
- Skovran, D. i Peričić, V. (1991). *Nauka o muzičkim oblicima*. Beograd: Univerzitet umetnosti.
- Vidulin-Orbanić, S. i Duraković, L. (2012). *Metodički aspekti obrade muzikoloških sadržaja: mediji u nastavi glazbe*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

CORRELATION OF THEORETICAL MUSICAL CONTENT IN SOLFEGGIO TEACHING

The intention of the paper is to describe how the correlation of theoretical musical contents in teaching solfeggio is carried out. The two-part song teaching unit is processed with the sixth grade students of the elementary music school in one lesson. The correlative approach includes the contents of the following subjects: solfeggio, musical forms, harmony and history of music. By synthesizing content that is intertwined, but also performed independently, the musical work is observed, analyzed and recorded. The aim of the work with the students in the class can be seen through the professional-musical dimension. It implies the acquisition and applicability of knowledge. Two methodological procedures were used in the teaching process, one of which included singing as a starting point, and the other listening to a piece of music. With a correlative approach to the teaching content in solfeggio teaching, students became aware of how they can create a complete concept much wider and deeper from different segments of individual subjects than presented in traditional teaching. Such work stimulated their motivation to apply different activities and methods and to discover solutions.

Key words: correlation, singing, applicability of knowledge, listening, solfeggio